

Nieuwsbrief natuurherstel Binnenveld

Najaar 2023 | voortgangsbericht

Graag informeren wij u in deze nieuwsbrief over het natuurherstelproject Binnenveld Utrecht. Het werk maakt deel uit van de landelijke aanpak in het kader van Natura 2000 en de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in de provincie Utrecht. Samen met de Binnenveldse Hooilanden in de provincie Gelderland ontstaat hier een aaneengesloten natuurgebied in het beekdal rondom de Grift.

Stand van zaken uitvoering

De [uitvoering van het natuurherstel in het Utrechtse deel van Binnenveld](#) vindt plaats in meerdere gebieden: De Hellen, Fortuinzicht en de Achterbergse Hooilanden. Na een eerste fase in de Achterbergse Hooilanden heeft de aannemer op 21 augustus 2023 het werk hervat. Ook gaan we van start in De Hellen en Fortuinzicht.

Achterbergse Hooilanden

In de winter van 2022-2023 is de eerste fase van de natuurinrichting uitgevoerd. Twee peilgebieden zijn, op enkele werkzaamheden na, klaar voor de ontwikkeling van blauwgrasland, veenmosrietland en trilveen. Hiermee is 50 hectare van het natuurgebied gerealiseerd. Om ervoor te zorgen dat de juiste planten zich in het gebied gaan vestigen wil Staatsbosbeheer de ontwikkeling van de planten stimuleren. Op grote delen van de plagvlakken is de oude zaadbron niet meer aanwezig. Daarom heeft Staatsbosbeheer kruidenrijk maaisel uitgespreid over de plagvlakken. Dit maaisel komt uit de aanliggende Natura2000-gebieden: De Hellen en Bennekomse Meent. Hier zijn wel de soorten aanwezig die van oudsher in Binnenveld voorkwamen.

Foto: Graafmachines gaan verder met het plaggen.

Op de resterende 20 hectare wordt dit najaar de voedselrijke bovengrond verwijderd. De meeste grond wordt verwerkt in de beheerpaden. Een klein deel gaat naar geïnteresseerde agrariërs in de directe omgeving. De aannemer verwacht half november klaar te zijn met het plaggen, het plaatsen van de water regulerende kunstwerken en het ophogen van de beheerpaden. De werkzaamheden van fase 2 verschillen niet veel met het uitgevoerde werk van 2022-2023.

De Hellen

De maatregelen in de Hel en Blauwe Hel, onderdeel van het Natura2000-gebied Binnenveld, richten zich op herstel en behoud van de bijzondere mos- en graslanden en moerassen. Het kwelwater van de Utrechtse Heuvelrug wat in het gebied uit de bodem omhoog komt, willen we zo lang mogelijk vasthouden voor de natuur. Hiervoor herstellen we op meerdere locaties langs de Grebbeweg de stuwen, dit zijn houten damwanden waar het water overheen kan. Zo zorgen we er tegelijkertijd voor dat het water uit de Grift (Valleikanaal) buiten het gebied blijft. Het waterpeil in de twee gebieden blijft gelijk. We kunnen het vooral beter controleren.

Om de ontwikkeling van het zeldzame trilveen te stimuleren, wordt een deel van het struweel (struiken en boomopslag) verwijderd. Door gebrek aan winters met strenge vorst, wanneer het onderhoud makkelijk uit te voeren is, is deze opslag vrij groot geworden.

Het eindbeeld na het verwijderen van de opslag zal erg ruig zijn, met veel zwarte plekken. De ervaring heeft ons geleerd dat dit zich snel herstelt en er na een jaar al zeldzame planten terugkomen. De delen zullen dan ook snel weer worden gemaaid om het trilveen te herstellen. Niet al het struweel gaat weg. Zo blijft er een afwisselend terrein waar ook dieren zoals reeën en (roof)vogels voldoende schuil- nest gelegenheid behouden. Ook blijft zo de natuurlijke groene scheiding tussen de Grebbeweg en Wageningse laan behouden.

Foto: luchtfoto met de gebieden waar opslag verwijderd wordt.

Tussen de Grebbeweg 20 en de Ketelweg worden nog vier percelen geplagd voor vochtig grasland. Alle vrijkomende grond wordt gebruikt voor het verbeteren van de beheerpaden in het gebied.

Fortuinzicht

Dit gebied ten zuiden van de Rauwveldseweg krijgt een natuurlijke inrichting. Een deel van het gebied wordt geplagd. Dit is nodig omdat bij veel regenval voldoende water op lage delen in Binnenveld opgeslagen moet worden (waterberging).

Het gebied blijft grasland, maar krijgt meer natuurwaarden, zogenaamd kruiden- en faunrijk grasland met daarin een amfibieënpool en sloten met natuurvriendelijke oevers. Ook het waterpeil gaat omhoog. Hierdoor voorkomen we dat het goede kwelwater uit de Hellen wegstroomt en verbetert de ecologische verbinding tussen de Hellen en de gebieden aan de Gelderse kant; de Bennekomse Meent en Binnenveldse Hooilanden.

Saneringen

Op twee locaties is de bodem niet schoon. Het gaat om kleine gebieden waar een vervuiling van zware metalen zit. Deze vormen geen risico is voor omwonenden. De werkzaamheden om deze vervuiling te saneren (afvoeren en/of afdekken) worden als eerste uitgevoerd. Hiermee voorkomen

we vermenging en verspreiding tijdens de verdere uitvoering.

Bereikbaarheid Grebbeweg

De Hellen is een afwisselend gebied met veel 'natte' uitdagingen. Om goed te kunnen werken maakt de aannemer gebruik van gespecialiseerd materieel en rijplaten. Dit vraagt om veel aan- en afvoer bewegingen. De aannemer probeert dit zoveel als mogelijk te beperken en waar mogelijk via de Wageningse Laan te werken. Ook wordt gebruik gemaakt van de Grebbeweg voor het lossen van materiaal. Dit kan voor een tijdelijke vertraging zorgen.

Bij het verwijderen van het struweel komt veel gezaagd takhout vrij. Dit wordt als chips/snippers afgevoerd met vrachtwagens via de Grebbeweg. Daardoor zullen er er op enkele dagen meer transportbewegingen zijn.

Al het grondtransport vindt zo veel als mogelijk binnen het gebied plaats. Er wordt maar een klein deel vervuilde grond afgevoerd. Dat geeft beperkt overlast op de Grebbeweg. Wel kan de Ketelweg tijdelijk afgesloten worden. Wagens met grond zullen deze weg regelmatig kruisen. In de berm staan veel bomen waardoor er slecht zicht op de Ketelweg is. Vanuit veiligheid is de combinatie met wandelaars niet gewenst.

Foto: Gezaagde takken in de Hellen om als snippers af te voeren.

Vegetatieontwikkeling Binnenveld (Update)

In onze 2e nieuwsbrief van het voorjaar 2023 informeerden wij u al over de stageopdracht van Ruben van der Meulen. Zijn aanbevelingen over het de ontwikkeling van de gewenste vegetatie in Binnenveld zijn overgenomen in het project. We delen zijn adviezen:

1. Het bijstellen van het waterpeil in de Achterbergse Hooilanden.

Voor het ontwerp van de Achterbergse Hooilanden is gebruik gemaakt van [de Algemene Hoogtebestand Nederland \(AHN\)](#). De hoogte van het maaiveld wordt met satellieten bepaald. Na het plaggen van de percelen is door de aannemer het maaiveld in de gebieden ingemeten. Hieruit is gebleken dat het huidige maaiveld 5 tot 10 cm. lager ligt dan bedacht. Om te voorkomen dat een zone te nat wordt verlagen we een stuw met 5 cm. Ook zullen de natuurdoelen in laagste delen iets wijzigen. De natuur gaat zijn eigen gang, maar de boswachters beheer en ecologie weten na deze analyse beter waar ze op moeten letten.

2. Aanbrengen van donormateriaal

Er is kennis verzameld over het aanbrengen van maaisel (met zaden). Zo krijgen we de juiste soorten in de hooilanden. Ervaringen van ecologen en beheerders uit andere natuurgebieden zijn vertaald naar twee adviezen:

- a) Er is gekeken naar de periode wanneer de zaden van de gewenste soorten beschikbaar komen, en waar precies in Binnenveld goede bronlocaties zijn. Het oogsten en verspreiden moet binnen 24 uur gebeuren. Als er broei ontstaat in een hoop gras is dit zeer slecht voor de kwaliteit van de zaden. Deze zullen niet meer ontkiemen.
- b) Er zijn planten die zichzelf niet over grote afstand verspreiden. Doordat deze eerder bloeien (mei-juni) komen ze ook niet met het maaisel mee. Om ervoor te zorgen dat ze wel in de Achterbergse Hooilanden komen gaan we ze handmatig oogsten om ze vervolgens op geschikte percelen uit te zaaien.

Foto: Maaisel in de Hellen wordt opgeladen.

Een voorwaarde is ook dat het maaisel en de zaden alleen uit direct aanliggende gebieden komen. Het gaat ook alleen om het verspreiden van planten. Dieren laten we op eigen kracht de percelen vinden, al sluiten we niet uit dat insecten en reptielen meeliften met het maaisel. In de Achterbergse Hooilanden zullen ook percelen blijven waar de natuur volledig zijn gang mag gaan. We zijn benieuwd of er nog zaden in de bodem zitten en welke soorten er gaan komen.

Gebaseerd op het advies heeft Staatsbosbeheer in mei/juni een aannemer geselecteerd met ervaring in maaien en kennis van de natuur in vochtige veengebieden. Blauwendraat Landschapsverzorging gaat samen met ecologen van Biodivers (specialisten in inheemse wilde planten) het verspreiden van maaisel en zaden verzorgen, incl. beoordelen van eerste resultaten. Hiervoor is een periode van 2 jaar voorzien (aug 2023- juni 2025).

Foto: Het maaisel is nog dezelfde dag verspreid.

Grote Modderkruiper

Nieuwsgierig als de boswachter beheer is naar de eerste ontwikkelingen op de geplagde percelen zijn begin juli met een drone beelden gemaakt van de Achterbergse Hooilanden. Op deze beelden is goed zichtbaar dat dwars op de bestaande greppels, korte rechte ondiepe slotjes zijn gegraven. Op de vraag waar deze voor dienen geeft de titel van dit stukje al een antwoord.

De grote modderkruiper (GMK) is een rode lijst soort. Dit betekent dat dit visje in de wet zeer goed beschermd is. De GMK voelt zich het prettig in slib en modder op de bodem van de slot. In de winter zijn diepe delen nodig zodat de GMK niet bevroert. Voortplanten doet hij het liefst op vochtige stukken grasland, met een dun laagje water.

Foto: Met een hoger waterpeil zijn de rechte en ondiepe greppels goed zichtbaar.

Op basis van [e-DNA onderzoek](#) is aangetoond dat de GMK op meerdere plaatsen in Binnenveld voor komt, waaronder in de Achterbergse Hooilanden. De belangrijkste sloten zijn niet aangepast. Door het verhoogde waterpeil kan de GMK hier dus goed overwinteren. Bij het verwijderen van de vegetatie waren ecologen aanwezig om eventuele vissen (waaronder de GMK) weer terug te zetten.

Aan het eind van deze watergangen en op de meest vochtige percelen zijn laagtes gegraven die gebruikt kunnen worden om te paaien. Nu er nog geen gras staat zijn deze dus goed zichtbaar.... Als er meer gras staat zullen ze opgaan in het landschap. De laagtes zijn zo vorm gegeven dat ze geen hinder opleveren voor het maaibeheer. Nu maar hopen dat de GMK er gebruik van gaat maken.

Droogte

De vrij natte vakantieperiode ging vooraf aan een lange periode zonder neerslag. Regelmatig is het waterpeil op de geplagde delen in de Achterbergse Hooilanden gecontroleerd. Helaas zakte het waterpeil verder uit dan gewenst en vielen percelen droog.

De uitdaging is voldoende kwelwater te hebben. De omvang hiervan hangt af van meerdere aspecten:

- De hoeveelheid neerslag afgelopen jaren/decennia in de regio, met name op de Utrechtse Heuvelrug en de Gelderse stuwwallen. Dit water zakt in de bodem en stroomt daarin naar het laagste punt in de vallei, om daar weer op het maaiveld te komen.
- De bodemopbouw in het gebied zelf. Door overstromingen zijn er vroeger laagjes met klei afgezet. Hier kan het water minder goed doorheen om weer aan het maaiveld te komen. Nog niet alle percelen zijn geplagd. De verwachting is dat er op sommige, nog te plaggen percelen meer kwel opkomt.

Bij het uitwerken van het project is al rekening gehouden met een eventuele droogte. Het liefst hebben we de juiste kwaliteit kwelwater in het gebied. Het bij droogte handhaven van het peil door water van buiten het gebied in te laten is beter dan schade aan bodem en vegetatie. Mede hierdoor is er dit eerste jaar al voor gekozen om water vanuit de Grift (Valleikanaal) naar het gebied te pompen. Uiteraard in overleg met het Waterschap. Zij weten precies op welk moment er via de Grebbesluis water vanuit uit de Neder-Rijn in het valleikanaal wordt gelaten. Dit water bevat minder voedingsstoffen en is daarom beter dan water uit de sloten van de landbouwpercelen (via de Sukkelsloot).

Foto: De droge maand juni 2023; vanuit de Grift (Valleikanaal) wordt water in het gebied gepompt.

Broedsucces.

De nieuwe natuur in Binnenveld ontwikkelt zich razendsnel. Een collega van Staatsbosbeheer, actief in de vogelwerkgroep in Binnenveld, kreeg op de app al snel een foto met drie jonge steltkluten die schuilen bij de ouders. Het eerste broedseizoen op de geplagde percelen leverde nog meer waarnemingen op. Ook de kleine plevier, een echte pioniersoort, is met jongen waargenomen. Verder zijn vogels als tureluur, grutto, Kievit en lepelaar zijn gezien. Al met al een grote aanwinst voor de natuur in Utrecht.

Foto: Jongen kluten bij Ouders (foto Rik Nagtegaal).

Oranje Jassen in het veld

Samen met de boswachters hebben de projectmedewerkers van Staatsbosbeheer veel kennis over de gebieden, het beheer en de beoogde natuurontwikkeling. Voor de uitvoering van de werkzaamheden, zeker bij grote projecten, huren we alsnog een ingenieursbureau in. Naast verschillende specialisten beschikken zij over meer ervaring met het begeleiden van de uitvoering.

Voor de start van de uitvoering maakt het bureau alle benodigde documenten om het werk door een aannemer te laten uitvoeren. Alle informatie wordt opgenomen in technische tekeningen. Deze gaan digitaal naar de graafmachine zodat de machinist precies weet waar en hoe diep hij moet graven.

Tijdens de uitvoering heeft het bureau regelmatig overleg met de aannemer over de planning, administratie, veiligheid en eventuele onverwachte knelpunten. Ook is er dagelijks toezicht om te controleren of het werk volgens de afspraken wordt uitgevoerd..... en, als het anders gaat dan verwacht, het met het juiste advies te komen.

Matthijs Huiting is voor Binnenveld de dagelijks toezichthouder. Hij werkt voor Ingenieursbureau RPS en in opdracht van Staatsbosbeheer om alles in het veld goed in de gaten te houden. Wij stellen hem enkele vragen:

Hoe vaak ben je, als de aannemer aan het werk is, in het veld?

Gemiddeld ben ik op drie dagen per week een dagdeel in het projectgebied te vinden. Ook mijn collega (directievoerder) Maarten Zwiebel is regelmatig in het veld. Daarnaast heb ik bijna dagelijks telefonisch afstemming met de uitvoerder en/of werkvoorbereider van aannemer Wetering. Verder is regelmatig een stagiair van RPS in het veld. Met name te controleren of de machinisten op de juiste diepte ontgraven. Erg leuk om aanstormend talent in zo'n groot project mee te nemen!

Foto: Mathijs Huiting met studenten in Binnenveld.

Wat is voor jou de grootste inhoudelijk uitdaging voor dit project?

De flexibiliteit door de weersomstandigheden. Bij aanhoudende regen kan het werk stil komen te liggen, om onherstelbare schade aan de bodem te voorkomen. Bij goed weer daarentegen kan het werk in één keer enorm snel gaan. Uitdaging is dan om ervoor te zorgen dat alles op tijd is geregeld en afspraken zijn gemaakt met alle belanghebbenden.

Waar kun je nu al trots op zijn bij het project Binnenveld?

We werken als Staatsbosbeheer, aannemer en ingenieursbureau fijn samen, met korte lijnen. Door voortschrijdend inzicht of andere omstandigheden verandert er nog wel eens wat bij zo'n groot natuurontwikkelingsproject. Samen zoeken we dan naar de beste oplossing. In de eerste fase is zo'n 100.000 kuub grond verzet. De geleverde kwaliteit van

het plagwerk is goed. Ik ben erg nieuwsgierig naar de vegetatie en fauna die er over 3 jaar al is.

Naar verwachting is het hele project, in de drie deelgebieden, over een half jaar afgerond. Dan ben ik bijna drie jaar bij dit project betrokken geweest. Trots om mijn bijdrage te hebben geleverd aan de uitbreiding en verbetering van onze Nederlandse natuur!

Is er iets voorgevallen waarvan je denkt... daar hadden we meer aandacht aan moeten besteden?

Aan een groot project liggen uitgebreide contractstukken (een bestek) ten grondslag. Hierin zitten altijd kleine foutjes, en tijdens uitvoering ontstaan er altijd nieuwe inzichten. In het voortraject is het projectgebied uitvoerig onderzocht op verontreinigingen. Tijdens de grondwerkzaamheden hebben we toch nog nieuwe vervuilde locaties aangetroffen. Dit is uiteraard opgeruimd. Bij een volgend vergelijkbaar project stel ik mijn verwachtingen bij over wat je allemaal, door menselijk handelen, in de grond kunt aantreffen.

Welke andere projecten werk je op dit moment nog meer aan?

Ik ben vooral betrokken bij de voorbereiding van natuurherstel- of ontwikkelingsprojecten. Geregeld heb ik dan ook een rol tijdens uitvoering, zoals nu als toezichthouder. Mijn projecten liggen van Friesland tot Zuid-Limburg. Momenteel ben ik o.a. bezig met de voorbereiding van project 'Meije Schraallanden', waarbij ik ook samenwerk met Maarten van der Valk, en de versterking van de ecologische verbinding tussen de Reeuwijkse en Nieuwkoopse Plassen waardoor meer dieren beter van het een naar het andere gebied kunnen trekken.

Wat is het leukste deel van je werk?

Het leukste vind ik de sessies waarbij we met onze opdrachtgevers nadenken over de technische oplossingen. Samen nadenken over de juiste innovatieve, duurzame en praktische oplossingen. Daarnaast krijg ik energie van het, samen met collega's, vorm geven aan technische ontwerpen. Minder leuk vind ik alles waar een procedure aan vastzit van een bevoegd gezag, vergunnings-trajecten bijvoorbeeld. Wat kan dat lang duren!

Meer weten:

- De Meije schraalgraslanden; [Blauwgrasland bij de Meije krijgt nieuwe kans](#).
- [Studenten bezoeken het natuurherstelproject](#).

Nieuw uitzichtpunt langs de Grift

De natuurgebieden langs in het Binnenveld hebben geen wandelpaden voor bezoekers. Dit heeft 2 redenen; de kwetsbare natuur en de veiligheid. In enkele delen is er sprake van drijvende wortels met veengrond daartussen (kraggen). Zakt men hier doorheen dan is het moeilijk er uit komen.

Langs de Grebbeweg is een verhoogd uitzichtpunt met een bankje om van het uitzicht van de Hellen te genieten. Dit plekje wordt tijdens de werkzaamheden opgeknapt en is tijdelijk niet te gebruiken.

Bij de Achterbergse Hooilanden wordt bij het fietspad langs de grift een vergelijkbaar recreatieplekje aangelegd. Hier kunt u even afstappen van de fiets. Na de uitvoering komt er ook hier een bankje en een informatiepaneel. Zo kunt u op de fietsroute door Binnenveld even de rust nemen om van het uitzicht op de hooilanden te genieten. Een boekje lezen in de zon of de boterham opeten mag natuurlijk ook.

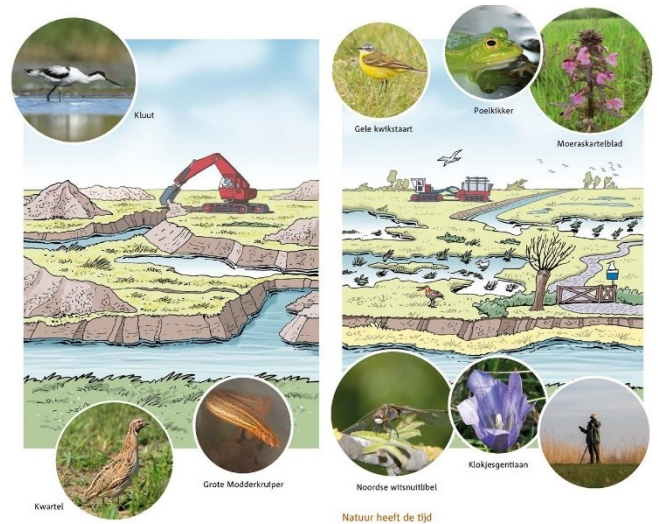

Foto: Een eerste blik op het nieuwe informatiepaneel. Voor het hele verhaal moet u echt even langs fietsen.

Planning

Augustus t/m december 2023

Achterbergse Hooilanden

- Uitvoeren maaierwerk en 1^e ronde uitstrooien maaisel.
- Fase 2 plaggen peilvak 3 & 4.
- Afronden beheerpaden in het gebied.
- Afvoeren van restant vrijkomende grond.
- Plaatsen van de laatste stuwen.

De Hellen

- Verwijderen van opslag.
- Saneren vervuilde bodem.
- Uitvoeren plagwerk en aanleg beheerpaden.
- Renoveren van de stuwen.

Fortuinzicht

- Saneren vervuilde bodem.
- Uitvoeren grondwerkzaamheden (plaggen, beheerpaden, poel, natuurvriendelijke oevers).
- Maken stuw en opzetten peil.

2024 en 2025

- Voorjaar 2024: Nieuwe beplanting (laagveenbos) langs de Grebbeweg in de Hellen.
- Augustus 2024: tweede ronde uitstrooien maaisel in de Achterbergse hooilanden en maatwerk oogsten en zaaien.
- Zomer 2025: maatwerk oogsten en zaaien.

Informatie

Meer informatie over natuurherstel Binnenveld is te vinden op de website van Staatsbosbeheer staatsbosbeheer.nl/binnenveldutrecht/

Vragen en opmerkingen kunt u sturen naar: binnenveldutrecht@staatsbosbeheer.nl

Boswachter Corien en haar collega's geven op het blog van de boswachter regelmatig informatie over de natuur in de provincie Utrecht. boswachterblog.nl/utrecht/

De werkzaamheden maken deel uit van de landelijke aanpak in het kader van Natura 2000 en de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland. Meer informatie hierover kunt u vinden op:

Natuur in de provincie Utrecht: provincie-utrecht.nl/onderwerpen/natuur

PROVINCIE UTRECHT

